

STAP VOOR STAP BETER BEGRIJPEND LEZEN

10 en 11 september 2012

Dr. Kees Vernooij

Dr. Dortie Mijs

Drs. Ina Cijvat

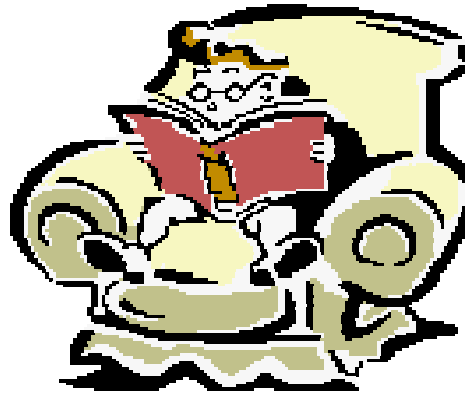
Drs. Gert Gelderblom

Moeilijke tekst....

- Lees de tekst van Het resultaat t/m Luisteren op p. 5 t/m 6 uit de oratie van Paul van de Broek.
- Bedenk wat je doet om de tekst te snappen en schrijf dit kort voor jezelf op.
- Bespreek je bevindingen in een groepje van 4 met de werkvorm Rondpraat.
- Elke persoon vertelt wat hij/zij deed/helpt om de tekst te snappen.

Motto

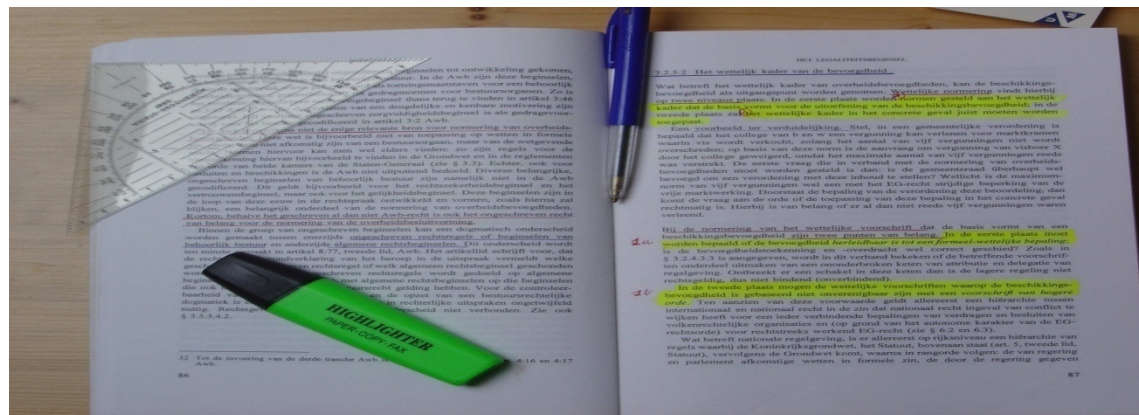

'Begrijpen is *de essentie* van lezen en begrijpend lezen is fundamenteel voor school- en maatschappelijk succes!'

Wat is begrijpend lezen?

- Simpel: het begrijpen van de tekst, waarbij de lezer de inhoud van de tekst integreert met zijn of haar voorkennis.
- Is de sleutel tot veel leren!

Knelpunten begrijpend lezen

- Een kwart tot een derde van de leerlingen is in groep 8 zwak (Van den Broek 2010);
- Resultaten begrijpend lezen lopen terug (Cito 2007);
- De methoden voor de leesstrategieën blijken weinig/niet effectief te zijn (Cito 2007);
- Nederlandse kinderen zijn geen gemotiveerde lezers; bijna 50% van de kinderen leest thuis nooit (PISA 2009);
- Op veel scholen nemen na groep 6 de leesresultaten af (Hacquebord e.a. 2010): de leesvaardigheid van zwakke lezers neemt af als ze niet meer lezen (Willms en Murray, 2007).

Doel project

Het verbeteren van het begrijpend lezen in groep 5 tot en met 8 en het aantal zwakke lezers te doen afnemen.

Concreet

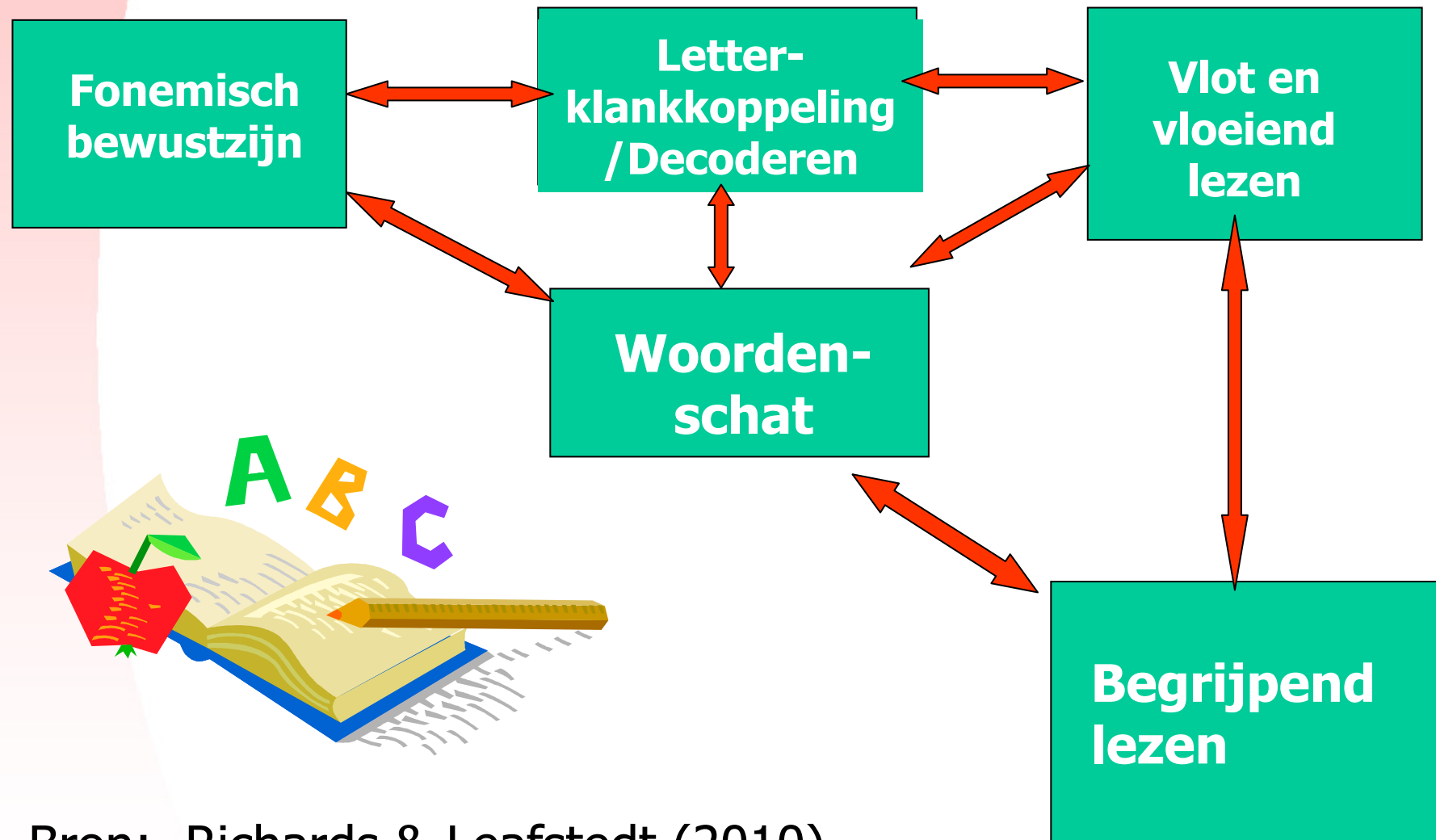
Toetsbare streefdoelen zijn:

- Het aantal zwak begrijpende lezers terugbrengen van 35 naar 15% op de Cito toets Begrijpend lezen; dit betekent dat 85% A, B of C haalt.
- Het verbeteren van de Cito Eindtoets met 2 punten.
- Een subdoel is het aantal zwakke technische lezers terugbrengen van 25% naar 10%, hetgeen betekent dat op de AVI-toets 90 % ABC haalt en op de DMT 85 % ABC.

Toelichting

- Volgens internationaal onderzoek moet dit kunnen;
- De streefdoelen zijn in het bijzonder op het eerste jaar gericht; het kan wenselijk zijn deze op het einde van het eerste schooljaar bij te stellen.
- Op basis van het versterken van het metacognitief handelen (voor-tijdens-na aanpak) moet het mogelijk zijn betere resultaten op de Cito Eindtoets te halen.
- De doelen voor technisch lezen zijn zeker haalbaar, omdat de DMT voor groep 7 en 8 veel minder streng genormeerd is dan voor de middenbouw.

Relatie tussen de belangrijkste leescomponenten

Bron: Richards & Leafstedt (2010)

Torgesen (2003)

“Er is geen begripnd leesstrategie die moeilijkheden met nauwkeurig en vlot lezen kan compenseren.”

Is het een probleem met begrijpend lezen??

Of is het een probleem met decoderen?

Is het een probleem met begrijpend lezen??

Of is het een probleem met woordenschat?

Is het een probleem met begrijpend lezen??

Of is het een probleem met vlot en vloeiend lezen?

Langzaam, spellend lezen heeft een desastreus effect op het begrijpend lezen.

Is het een probleem met begrijpend lezen??

Of is het een probleem met werkhouding/metacognitief handelen?

Is het een probleem met begrijpend lezen??

Of is het een probleem met het denken over de tekst?

Uitwerking van de interventies

Interventies op een rij

- **Het belang van voldoende tijd voor lezen in groep 5 t/m 8**
- **Werken met actuele informatieve teksten**
- Beperkt aantal strategieën
- Het Gradual Release of Responsibility Model als instructiemodel
- De PALS-aanpak
- Expliciete aandacht voor effectieve feedback
- Effectieve aandacht voor woordenschat
- Versterken leesmotivatie

Tijd voor lezen per week

Groep 5 en 6:

- Begrijpend lezen: 90 tot 120 minuten
- Technisch lezen: 120 tot 150 minuten
- Stillezen: 75 minuten

Groep 7 en 8:

- Begrijpend lezen: 90 tot 120 minuten
- Technisch lezen: 60 tot 90 minuten
- Stillezen: 75 minuten

Invulling lezen

- **Begrijpend lezen**
 - 2 lessen per week, waarvan
 - 1 les met actuele tekst (Nieuwsbegrip, Leeslink, Leesstudio, Kidsweek, etc.)
 - 1 les met verhalende tekst (eigen tekst, methode, Leesstudio, extra les XL) of les uit Cito Hulpboek (om de week)
 - De verhalende tekst wordt op termijn aan de hand van de PALS-aanpak in tweetallen gelezen.

Interventies op een rij

- Het belang van voldoende tijd voor lezen in groep 5 t/m 8
- Werken met actuele informatieve teksten
- **Beperkt aantal strategieën**
- Het Gradual Release of Responsibility Model als instructiemodel
- Expliciete aandacht voor effectieve feedback
- De PALS-aanpak
- Effectieve aandacht voor woordenschat
- Versterken leesmotivatie

Welke strategieën hebben effect?

DOINGWHATWORKS (december 2010)

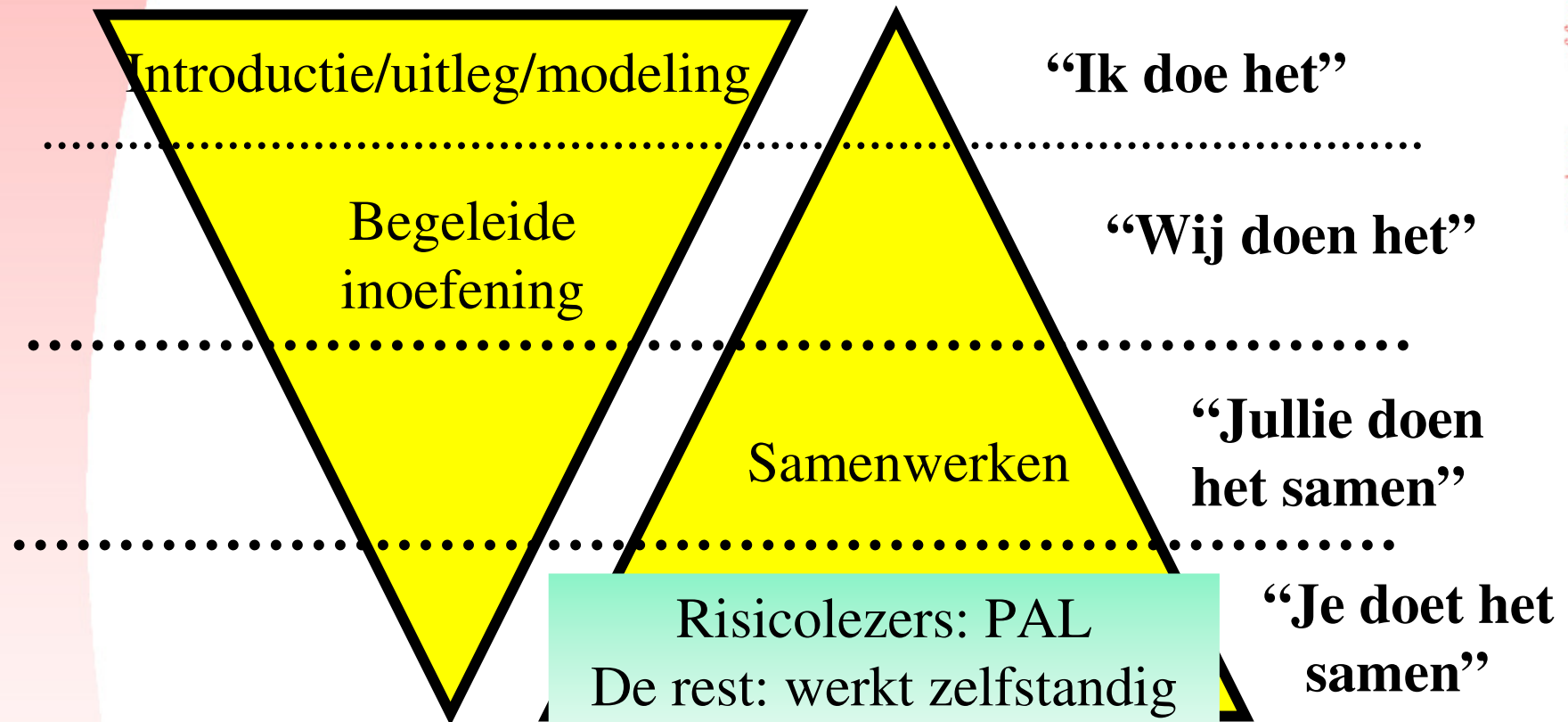
1. Activeren voorkennis, verbinden met persoonlijke ervaring, of voorspellen wat in een tekst zal gebeuren;
2. Vragen stellen tijdens het lezen;
3. Visualiseren van wat is gelezen;
4. Monitoren of checken of je het begrijpt tijdens het lezen;
5. Afleidingen maken;
6. Samenvatten of navertellen.

Interventies op een rij

- Het belang van voldoende tijd voor lezen in groep 5 t/m 8
- Werken met actuele informatieve teksten
- Beperkt aantal strategieën
- **Het Gradual Release of Responsibility Model (GRRM) als instructiemodel**
- Expliciete aandacht voor effectieve feedback
- De PALS-aanpak
- Effectieve aandacht voor woordenschat
- Versterken leesmotivatie

Een variant: Verantwoordelijkheid leerkracht

Verantwoordelijkheid leerling

Een succesvol instructiemodel voor alle leerlingen

Fisher, D., & Frey, N. (2008). *Better learning through structured teaching: A framework for the gradual release of responsibility*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Differentiatiemodel

<p>Vorbereiding Start van de les</p>	
<p>Instructie, modellen en inoefening</p>	
<p>Zelfstandige Verwerking of verwerking in duo's</p>	<p>Verlengde instructie aan zwakke leerlingen</p>
	<p>Zelfstandige verwerking of verwerking in duo's</p>
<p>Taakgerichte feedback</p>	<p>Taakgerichte feedback</p>
<p>Afsluiting</p>	

OPZET VERLENGDE INSTRUCTIE

- Doel aangeven
- Korte uitleg en toepassen wat tijdens de groepsinstructie aan de orde kwam (reteaching)
- Herhalen en begeleid oefenen
- **Lezen (met de kinderen)**
- Preteaching van wat de volgende dag aan de orde komt.

Zowel tijdens het oefenen als het lezen krijgen de kinderen veel feedback.

Inzetten remediërende programma's heeft weinig effect (Slavin 2009).

Interventies op een rij

- Het belang van voldoende tijd voor lezen in groep 5 t/m 8
- Werken met actuele informatieve teksten
- Beperkt aantal strategieën
- Het Gradual Release of Responsibility Model als instructiemodel
- **Expliciete aandacht voor effectieve feedback**
- **De PALS-aanpak**
- Effectieve aandacht voor woordenschat
- Versterken leesmotivatie

PALS (Peer Assisted Learning Strategies)

- Betere lezers lezen met zwakke lezers
- Coöperatieve werkvorm
- Taakgericht lezen centraal

Internationaal: een effectief gebleken aanpak (zie o.a. Hattie). Versterkt vooral het begrijpend lezen!

Ervaringen in Nederland: zeer hoopgevend.

PALS-aanpak

Drie gestructureerde samenwerkingsactiviteiten plaats, n.l.:

1. Het lezen van delen van de tekst met een partner die modelt en coacht.

De betere lezer leest hardop de tekst voor. Vervolgens leest de zwakke lezer deze tekst hardop.

2. Het komen tot begrip over wat gelezen is door het met de partner stellen en beantwoorden van vragen over elke paragraaf.

Dit gebeurt door de leerlingen twee vragen te laten stellen en laten beantwoorden om de belangrijkste ideeën uit de paragraaf te halen en de paragrafen samen te vatten:

- over wie of wat gaat de paragraaf vooral?
- wat zijn de belangrijkste zaken m.b.t. het wie of wat?

Vervolg PALS

3. Het met de partner voorspellen en vervolgens de voorspellingen bevestigen of verwerpen aan de hand van het tekstdeel dat gelezen gaat worden.

Bij het voorspellen zijn vier stappen aan de orde:

- voorspellen wat in de komende halve pagina geleerd gaat worden;
- de helft van de pagina hardop lezen;
- bevestigen of verwerpen van de voorspelling;
- samenvatten van de belangrijkste inhoud van de halve pagina.

Deze drie activiteiten richten zich op de ontwikkeling van de mondelinge taalvaardigheid, het stellen van vragen en de vaardigheid om voorspellingen te bevestigen of te verwerpen en leerlingen te helpen de belangrijkste ideeën op te sporen en samen te vatten.

Interventies op een rij

- Het belang van voldoende tijd voor lezen in groep 5 t/m 8
- Werken met actuele informatieve teksten
- Beperkt aantal strategieën
- Het Gradual Release of Responsibility Model als instructiemodel
- Expliciete aandacht voor effectieve feedback
- De PALS-aanpak
- **Effectieve aandacht voor woordenschat**
- Versterken leesmotivatie

Besteed veel aandacht aan woordenschat

- Start een Nieuwsbegriples met het uitleggen van 2 tot 5 belangrijke woorden (zie handleiding en tekst)
- Schrijf de woorden altijd op het bord
- Zorg voor een stilleesbeleid (15 minuten per dag):
 - 2 dagen: verhalend boek
 - 2 dagen: informatief boek
 - 1 dag een stripboek
- Lezen over allerlei onderwerpen is goed voor de woordenschat!
- Verder: leg vooral de moeilijke woorden uit de methoden uit en herhaal die af en toe.

Woordenlijst

- **naast je schoenen lopen** = erg trots zijn
- **de carrière** = de loopbaan
- **roemen** = prijzen, loven

Interventies op een rij

- Het belang van voldoende tijd voor lezen in groep 5 t/m 8
- Werken met actuele informatieve teksten
- Beperkt aantal strategieën
- Het Gradual Release of Responsibility Model als instructiemodel
- Expliciete aandacht voor effectieve feedback
- De PALS-aanpak
- Effectieve aandacht voor woordenschat
- **Versterken leesmotivatie**

Technisch lezen

- Instructie voor zwakke en gemiddelde lezers (mogelijk methodisch)
- Onderhoud van het technisch lezen voor betere lezers

Oudere zwakke technische lezers

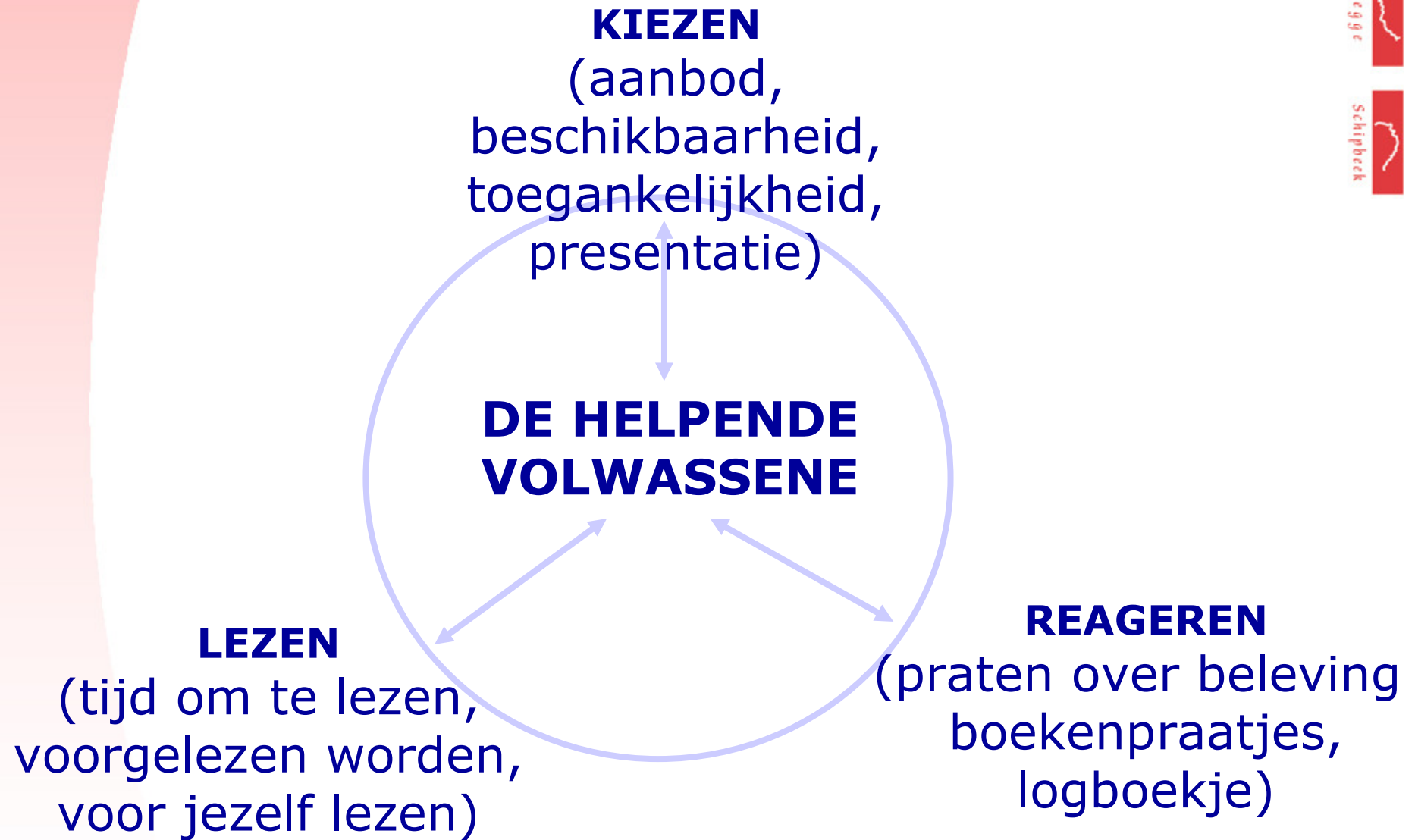
- Strickland (2011) beklemtoont de waarde van **technisch lezen** voor oudere leerlingen die problemen met lezen hebben. Ofschoon volgens haar dezelfde principes gelden als bij jongere kinderen, geldt bij oudere kinderen dat vooral **scaffolding en modeling** juist erg belangrijk bij technisch lezen zijn.
- Vernooij (2012): juist zwakke technische lezers hebben problemen met het lezen van **meerlettergrepige woorden** die ze niet kennen.

Stilleesbeleid

Uit een meta-analyse van Guthrie en Humenick (2004) komen twee krachtige instructiefactoren naar voren die de motivatie voor begrijpend lezen verbeteren. Dit zijn:

- voor de leerlingen moeten veel boeken beschikbaar zijn (samenwerking met bibliotheek);
- leerlingen moeten mogen kiezen welke boeken ze willen lezen.
- 5 keer 15 min lezen per week
- Optie:
- 3 keer 15 min lezen per week en 2 keer 20 min lezen met een verwerkingsopdracht (zie nakaartjes Estafette, Vrij Lezen CPS)

Leescirkel van Chambers

Interventies op een rij

- Ouderbetrokkenheid
- Sturen van de leesverbetering vanuit datafeedback
- Versterken schrijfonderwijs (2^e jaar)
- Aandacht voor excellente lezers (2^e jaar)

Ouderbetrokkenheid

- Niet alle ouders zullen weten op welke manier ze hun kind kunnen helpen. In het project wordt aandacht besteed aan het toerusten van scholen om ouders te informeren over de mogelijkheden voor ouders om hun kind thuis te helpen bij het lezen van verschillende leesmaterialen als boeken, kranten, etc., voor te lezen en een werkstuk te maken.
- In het kader van het actief ouders betrekken bij de leesontwikkeling van hun kind, zal er worden samengewerkt met Ouders & Coo en de NKO.

Omgaan met tekst- kenmerken Cito Eindtoets

Leerlingen moeten specifiek ervaring hebben met tekstvormen die het Cito hanteert. In dat verband moet worden gedacht aan:

- hussel- en invulteksten
- multiple choice
- wat is goed en wat is niet goed/fout
- ordenen in een tabel
- het belangrijkste woord zoeken
- de beste titel zoeken, welke titel past het best
- waar gaat deze tekst over
- cloze-taak
- hoofd- en bijzaken en het afleiden van informatie
- overbodige tekst weglaten
- compleet maken van een zin.
- Het is van belang dat leerlingen hiermee de nodige ervaring hebben opgedaan.

Cito Eindtoets

- Neem via een gestructureerde aanpak Cito Eindtoetsen uit de afgelopen jaren door. Deze aanpak doet ook de stress bij de leerlingen voor de Eindtoets afnemen.
- Jarenlang zei het Cito dat oefenen van Eindtoetsen geen effect heeft, terwijl wij zeiden dat het wel effect heeft. Nu geeft het Cito zelf aan dat het effect heeft.
- Hoe oefenen. In dat verband kan een school in de periode november – januari het beste van de volgende aanpak uitgaan:
 1. oefen eerst (november) met de hele groep, waarbij de leerkracht vooral modelt hoe hij/zij met de toets omgaat;
 2. laat leerlingen in december in duo's vanuit PALS eindtoetsen maken;
 3. laat in januari leerlingen alleen toetsen maken.

Om deze aanpak succesvol te laten zijn, is het van belang dat de leerkracht in al de drie fasen leerlingen veel taakgerichte feedback geeft.

Effectiviteit van de interventies (Hattie, 2011)

De effectgrootten van de gekozen interventies zijn:

- Klassenmanagement voor het omgaan met verschillen .52
- Het stellen van doelen .50
- Effectief lesgeven (directe instructie) en verlengde instructie .59-.88
- De duidelijkheid van de leerkracht .75
- Professionaliteit leerkracht .51
- PALS-aanpak .35-.62
- Structurele aandacht voor woordenschat .67
- Convergente differentiatie 1.05
- Metacognitief handelen (leesstrategieën) .69
- Taakgerichte feedback .75
- Aandacht voor leesmotivatie .48
- Ouderbetrokkenheid .49-.67
- Positief leesklimaat .42
- Aandacht voor schrijven/stellen .44

Inhoud over twee jaar

- 1^e jaar (schooljaar 2012-2013)
 - Begrijpend leesstrategieën en metacognitieve vaardigheden
 - GRRIM-model en PALS-aanpak
 - Geven van feedback
- 2^e jaar (schooljaar 2013-2014)
 - Stellen
 - Aandacht voor zeer zwakke en excellente lezers
 - Borgen 1^e jaar

Traject over twee jaar

- In beide schooljaren (2012 – 2014)
 - 2 datafeedforwardbijeenkomsten (sept, jan)
 - 2 intervisiegesprekken (sept, febr)
 - 3 bijeenkomsten leerkrachten (okt, jan/febr, april/mei)
 - 2 coachingsronden leerkrachten door basisteamadviseur en IB'er

Onderzoek

- Aansluiten bij Cito-LOVS (bl, tl en wst) (2x p/j)
- Vragenlijst leesmotivatie voor leerlingen (1x p/j)
- Kijkwijzer observaties
- Vragenlijst leerkrachten/directies (2x p/j)

Bedankt en succes.
Blijf geloven in succes!!!
En blijf het vieren met je team!!!

Ina Cijvat

ina.cijvat@expertis.nl

06 – 49355693

Dortie Mijs

dortie.mijs@expertis.nl

06 - 54373895

Doelen in vaardigheidsscores (einde schooljaar)

Tvk 85% hoger dan	DMT 90% hoger dan	AVI 95% hoger dan	Beg. lezen 85% hoger dan	Spelling 85% hoger dan
Groep 1: > 48	Groep 3: > 33	Groep 3: >24-44	Groep 3: > - 13 - -2	Groep 3: > 108-112
Groep 2: > 60	Groep 4: > 56	Groep 4: > 59-90	Groep 4: > 3 - 14	Groep 4: > 117 - 120
	Groep 5: > 71	Groep 5: > 79-89	Groep 5: > 18 - 27	Groep 5: > 126- 130
	Groep 6: > 83	Groep 6: >101-111	Groep 6: > 29 - 38	Groep 6: > 133 - 137
	Groep 7: > 90	Groep 7: > 119-131	Groep 7: > 40 - 49	Groep 7: > 135- 139
	Groep 8M: > 93	AVI Plus: > 133-203	Groep M 8: > 44 - 53	Groep M 8: > 138 - 142